

"שני רעים יצאו לדרך..."

ההחלטה

התה זאת אחת ההחלטות שאיש אינו יכול לקבוע בדיוק מתי הוחלטה, ומי החליט.

כשפרש אברהם ("יארי") שטרן מאצ"ל בקיץ 1940, קרא לארגונו "הארגון הצבאי הלאומי בישראל" הוא התכוון לבטא: ב"ר גור לאצ"ל הישן, שנקרא "הארגון הצבאי הלאומי בארץ ישראל", יפעל הארגון החדש בעם ישראל בכל רחבי העולם. האויב אינו הנציב העליון, היושב בירושלים. האויב הוא האימפריאליזם הבריטי באשר הוא שם, והמלחמה בו תנהל בכל הארצות, בכל היבשות.

שטרן העלה את הרעיון להרוג את השר הבריטי לעניני המזרח-התיכון, היה זה או סר אוליבר ליטלטון, אחד מעמודי התווך של המפלגה השמרנית, שרהמושבות הבריטי בשנים האחרונות. אולם עוד לפני שהתגבשה הכוונה מעשית, נתפס אברהם שטרן בעליות גג בשכונת פלורנטינו, תל אביב, נקטל עלידי קצין-המשרה מורטון. ארגונו נופץ לרסיסים, כל מנהיגיו נכלאו. עברו שנתיים. ליטלטון מסר את תפקידו למונטגו, מונקטון למיין. איש מהם לא שם את לבו במוחו לכה שבינתיים קרה

היטב במיבצר עתיק, היה כלאו גבר שקט, נמוך-קומה. יואל בראנד, שליח 800 אלף יהודי הונגריה, האיש שגורל שליחותו יכול היה להציל רבבות, הובא באחד הערבים למועדון האנגלו-מצרי, נחקר ארוכות על-ידי קבוצה של תריסר אנגלים. הוא לא שם לב במיוחד לכך. משך חמישה חדשים התרגל לחקירות בלתי-פוסקות, 14 שעות ביממה. אולם הוא זכר היטב אותה פגישה. כי בה נפל פסוק היסטורי.

אחד הנוכחים שאל אותו על שליחותו. שוב ושבו הדגיש בראנד שאפשר להציל.

אליהו חכים: תמונתו בפנקסי-השרות של הצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה, לפני שערך והצטרף שוב למחתרת של לח"י.

לבסוף הפליט הבריטי: "מה אעשה במיליון יהודים? איפה אשים אותם?" בצאתו שאל בראנד מי היה האיש. התשובה: לורד מוין.

אחרי שיתרוו הצטרף בראנד ללח"י, הארגון שהרג את הלורד.

מוין, אריסטוקרט וכן למשפחה בעלת שם-עולמי בין יצרני הבריה, לא היה אדם אכזרי. הליפק, ימים מעטים לפני מותו אמר לבנו: "גורל היהודים הוא טרגדיה גדולה. יצטרכו לחשוב מה לעשות אתה אחרי המלחמה!"

אולם הלורד מוין היה קודם כל מדינאי בריטי, ודאגתו הראשונה, ואולי היחידה, הייתה נתונה לאימפריה הגדולה. הוא ידע כי כל יהודי שייצגל יוסיף לקלקל את היחסים בין האימפריה לבין שליטי ערב. והוא האמין כי יחסים אלה הם הבסיס לעתיד האימפריה אחרי המלחמה. הוא לא היה היחיד שחשב כך. אולם הוא שילם עבור דיעה זאת בחייו —

(ראה שער)

הלורד חזר הביתה. נהג המכונית הפרטית הנוחה התקרב לשער הגן שהקיף את הווילה בשכונת זאמלק, קהיר, רובע של וילת גאות בהן גרו עשרי הארץ והמושלים הבריטיים. המכונית עצרה. ההג פתח את הדלת, עמד לגשת לשער, לפתחו לפני המכונית.

לפתע נפתחה הדלת אשר ליד הלורד מוין. צעיר שחרחר דחף את ידו פנימה, ידה מקרוב, פצע את הלורד פצע-ימות. המוכירה, שיטבה לידו, לא נפגעה כלל.

הנהג, קורפורל פולר, לא איכז את עש-תונותיו. הוא שלף את אקדחו. אך עוד לפני שיכול היה לפתוח את הניצרה, נקצר על-ידי כדוריו של צעיר שני, בלונדי ותכול-עניים, שחיפה על הראשון.

השניים עלו על אופניים, התרחקו במהירות. אולם הגורל רצה אחרת. מוין מצוי רכוב על אופנוע, שנודמן במקרה במקום, דרף אחריהם, פתח עליהם באש. השניים ירו לעבר גלגליו, נקבו אחד מהם. אולם באותו רגע נפצע הצעיר הבלונדי בריאותיו. השחרחר הסתכל אחורה. כאילו לעזור לחברו, נמלך בדעתו, השתדל להתרחק. לשוא. ההמון שהתאסף תפס בו. השניים נעצרו.

בינתיים טילפנה המזכירה לאמבולנס. אולם עוד בדרך לבית-החולים מת — — —

הקרבו

ולס אדוורד גינאס, הבארון הראשון ל-בית מוין, בנו השלישי של הלורד הראשון לבית אייבי, היה בשיא הקאריירה שלו כשפגע בו הכדור הקטלני.

דרך חייו מצלצלת בדיוק כדרך חייו של כל לורד בריטי אחר בעל מעמד דומה: ליד דובלין, אירלנד, בן 64, חניך בית-הספר האריסטוקרטי של איטון, נפצע במלחמת הבורים וזכה לאות הצטיינות של המלכה (ויקטוריה), חבר-פרלמנט משך 24 שנים, חבר עיריית לונדון, מפקד-גדוד וקצין מטה במלחמת-העולם הראשונה, תחשך המלחמה, מוכיח לכלי לשר האוצר, שר החקלאות והדיג, חבר מספר ועדות מלי-החיות, שרהמושבות, מנהיג בית-הלורדים, חבר מועצת המלך, ולאחרונה שר לעניני המזרח התיכון בקאהיר. בעלה של הליידי אבלין ארסקין, שמתה חמש שנים לפניו, אב לשי בנימ, שאחד מהם מת.

מאחורי העובדות היבשות הסתתר גבר יפה-תואר, אחד המוחות החריפים בממשלתו של וינסטון צ'רצ'יל, ידידו האישי. לא בכדי נשלח לקאהיר. שם נרקם חלק מעתיד האימפריה. שם הוקמה הליגה הערבית, תחת חסותו. שם גם נידונה "בעיית ארץ-ישראל".

ליד אותה קהיר, בחדר נקי ומרוהט

התרשמותו של עדי-ראיה, עתונאי מצר-י, הניצחה את בית-צורי כפי שחבריו בארץ זוכרים אותו בימי פעילותו הרבה בלח"י.

בבריטים. אולם הסתמנו באופק יסודות של אידיאולוגיה חדשה. עיקרה: מלחמת-השיחרור אינה "ציונית", אלא עברית. ארץ-ישראלית, מרד של בני-הארץ נגד שלט זר.

אחד ההוגים העקריים היה ישראל שייב. שייב התנגד בחריפות אישית לתורות זיכר-טנסקי, עד כדי כך שביקש לסתור ממש כל פרט ופרט של דברי המנהיג הרבני-זיכר. זיכר-טנסקי אמר כי יש הבדל בין האנגלים הטובים (לורד בלפור) והאנגלים הרעים (מק-מיקל). שייב אמר שכל האנגר לים רעים, אויבים טבעיים לעם ישראל בארצו. זיכר-טנסקי ראה את המאבק בין יהודים וערבים, כשהאנגלים משמשים צד שלישי. שייב החל לרמוז כי היהודים והערבים הם שותפי-גורל. זיכר-טנסקי דרש לשבור את ההסתדרות. שייב החל מוכר לטובה את המילה סוציאליזם.

הוא לא היה יחיד. הנהגה העיקרית, פרידמן-ליין, התקדם באותו כיוון. הכל היה עיד בלתי-מגובש. אולם כבר נראתה תיאוריה חדשה של שותפות עבר-ת-ערבית, שתחושל במאבק נגד הבריטים, ישמשו אחר-כך יסוד לחיים חדשים במרחב. רק במאבק יוכלו הערבים להשתכנע כי בני הארץ העבריים אינם סיכני האימפריאליזם הזר וראשי-גשר של המערב הקולוניאלי, אלא עם שוחר חופש, מעורה במרחב.

רצח הלורד מוין נועד להפעיל תהליך זה. יצחק שמיר הכין אותו בסבלנות. אנשי לח"י הקימו תאים בין החיילים הארץ-ישראלים במצרים, הקרקע הוכשרה. אולם ראש-התא, יוסף ("עזרא") סיטנר, חיזוה את דעתו כי החיילים לא יוכלו לבצע פעולה. אפשר היה להעבירם בכל יום. ואילו המבצע חייב להיות בעל אפשרות לשהות במקום, לחכות לתודמנות.

שמר חיפש איש — אדם נאמן, שאפשר היה לסמוך עליו שישאר זמן רב לבדו. יפעל לפי שיקול דעתו האישי מבלי לקבל הוראות מפורטות, קלני טוב ואיש שנוסה בפעולה. יהושע כהן, אחד ממפקדי לח"י, המליץ על צעיר ספרדי, שידע ערבית על בוריה, הכיר את הנוף המצרי — — —

האיש הראשון

אליהו חכים יכול היה להיות בן אופייני

* כיום שכנו של דוד בן-גוריון בשדה-בוקר.

אליהו בית-צורי: תמונה נאמנה בה צייר אליהו בעפרון את השפם שנוסף לו בינתיים בישובו בבית-הסוהר במצרים.

מש"ו בארץ-ישראל. ממחנה-המעצר במזרע ברח גבר צעיר, חסון, איש-פעולה מלידה, "איש-הברזל" של לח"י: יצחק שמיר (יור-ניצק). הוא הקים מחדש את מרכז לח"י, צירף אליו מורה-לספרות בשם ישראל שייב ("אלדד"), הכין את התכנית לבריחה ההמרינית של מנהיגי לח"י מלטרון, ביניהם נתן פרידמן-ליין ("גרא"). החבר השלישי של המרכז, פרידמן-ליין יצא לחופשי, שייב נאסר.

לח"י עבר התפתחות רעיונית. לא היתה לו אידיאולוגיה מגובשת, פרט למלחמה

תמונת ילדות מראה את אליהו בית-צורי (שני משמאל) עם אביו, שתי אחיותיו ואמו, שמתה בהיותו בן 16. עוד בילדותו בלט אליהו באופי תקיף, מרץ בלתי-רגיל וכושף-החלטה.

תמונת נעורים אופיינית זו לתקופה, בה גדל בית-צורי, מראה אותו (קיצוני מימין) במשק רמת-גני, בסיוע של בית-הספר, בו למד בילדותו. הוא היה תלמיד מצטיין ביותר.